

Голас Рафзімы

№ 4 (1419)

29 СТУДЗЕНЯ 1976 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЯКОМ

ГОД ВЫДАННЯ 21-ШЫ

ЦАНА 2 КАП.

У абліччы старажытнага беларускага горада Гродна з'явіліся новыя рысы: два маршруты тралейбуса звязалі цэнтр горада з вытворчым аб'яднаннем «Азот» і з паўночнымі прамысловымі раёнамі горада.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ХТО РАСЦЕ ХУТЧЭЙ — БАРЫСАУ ЦІ ЛЮДЗІ!

«Горад фарміруе характары»

стар. 4—5

Жан-Поль ЛЕЖУА:

«У СССР У СВАБОДЫ
МАЛАДЫЯ, АЛЕ УЖО
ГЛЫБОКІЯ КАРЭННІ»

«Культура не для избранных — для всех»

стар. 5—6

«БЕЛАРУСКАЯ СЮІТА»
А. ТУРАНКОВА — ГОР-
ДАСЦЬ І ПАЧАТАК НА-
ЦЫЯНАЛЬНАЙ СІМ-
ФАНІЧНАЙ МУЗЫКІ

«Слухаючы голас народа»

стар. 7

ЧАЛАВЕК І ПЛАН

ТВОРЦА ЦІ ВЫКАНАУЦА ЗАГАДАУ «ЗВЕРХУ»? ШТО ЗРОБІШ, — УСЕ ДЛЯ СЯБЕ! — ВЫШЭЙШАЯ МЭТА ЭКАНАМІЧНАЙ ПАЛІТЫКІ СССР — У НАС — ІНАКШ — ШТО ЗА ДАЛЯГЛЯДАМ НОВАЙ ПЯЦІГОДКІ

ГЭТАК было кожны раз перад дальняй дарогай—выпраўляючы дзяржаўны карабель у новую пяцігодку, мы заўсёды разлічвалі на чалавека. На яго энтузіязм і свядомасць, калі з дапамогай кайла і тачкі трэба было індустрыялізаваць краіну, на яго самаадданасць і высокі патрыятызм, калі яе, разбураную вайной, трэба было ўзняць з руін, на яго працоўны гераізм, памножаны на веды, цяпер, калі Савецкі Саюз вырашае маштабныя задачы гаспадарчага і культурнага будаўніцтва.

Гэтак жа і сёння, калі мы задумваемся над палажэннямі і лічбамі праекта ЦК КПСС да XXV з'езда «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады», абмяркоўваем іх дома, з пункту гледжання сямейнага, у заводскай ці калгаснай брыгадзе, прыкідваючы перспектыву развіцця калектыву, рэспублікі, дзяржавы, калі мы выносім свае думкі і меркаванні на старонкі друку ці дзелімся імі ўслых праз радыё або з блакітнага экрана тэлевізара.

За кожным радком гэтага дакумента,

які недзе ў сярэдзіне або пры канцы пяцігоддзя прыме рэальнае аблічча матэрыяльных з'яў і прадстане перад намі ў выглядзе новых жылых кварталаў і фабрычных камбінатаў, асабістых машын, прыгожых касцюмаў, бясплатных санаторных пуцёвак, павышанай зарплаты ці скасаванага падатку, — за ўсім гэтым мы бачым чалавека. Звычайнага чалавека, які павінен многа зрабіць, каб ажыццявіць планы, матэрыялізаваць іх. Ад яго залежыць усё, але ж ад яго і шмат вымагаецца. Ён павінен павышаць прадукцыйнасць сваёй працы, асвойваць новую тэхніку і паскараць навукова-тэхнічны

прагрэс, навучыцца кіраваць складанымі працэсамі сучаснай вытворчасці і няспынна ўдасканальваць іх, дбаць пра якасць вырабаў ды пра многае іншае.

Міжволі задумаешся: якое месца чалавека ў плане пяцігодкі? Якую ролю ён іграе — простага механізма для выканання загадаў «зверху»? Можна, сапраўды, усе гэтыя планы не для яго, а, як пішуць на Захадзе, на яго галаву?

Каб зразумець адносіны: чалавек і пяцігодка, месца, якое адводзіцца чалавеку ў дзяржаўным плане, варта яшчэ і яшчэ раз удумліва перачытаць наступныя радкі з праекта: «Галоўная задача дзесятай пяцігодкі заключаецца ў пасля-

доўным ажыццяўленні курсу Камуністычнай партыі на ўздым матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа...»

Значыць, чалавек і пяцігодка знаходзяцца ў простае залежнасці адно ад другога: больш зробіш—будзеш і мець больш і жыць лепш, бо чалавек не толькі выканаўца планаў, але і галоўны аб'ект сацыяльнай палітыкі нашай дзяржавы, які шырока карыстаецца здабыткамі сваёй працы. Праца яго заўсёды была і застаецца рухавіком не толькі эканамічнага развіцця сацыялістычнага грамадства, але і маральнага ўдасканалення яго. Свабодная, свядомая праца на сябе, а не на эксплуатацятара, праца дзеля дабрабыту ўсіх.

Азірнуўшыся назад, на дзевятыю пяцігодку, мы ўбачым, як праца чалавека, нібы велічны манумент, застыла, увасобленая ў сотнях маладых гігантаў прамысловасці, стужках імклівых аўтастрад, апорах ліній электраперадач, што цяжка пакрочылі ад новых электрастанцый, першых кіламетрах «трасы веку» — Байкала-Амурскай магістралі. Панараме, да-

(Заканчэнне на 2-й стар.)

АКТЫЎНАСЦЬ ПЕНСІЯНЕРАЎ

Неяк у гарадской газеце «Вячэрні Мінск» маю ўвагу прыцягнула карэспандэнцыя, аўтар якой, закранаючы некаторыя пытанні грамадскага жыцця ў сваім горадзе, скардзіўся... на што б вы думалі? На актыўнасць пенсіянераў. Яны, маўляў, крытыкуюць іншы раз парадкі ў горадзе, не маючы на тое дастатковых падстаў, уносяць за надта многа спрэчных прапановаў...

Што ж, магчыма, гэта і так. Але ўспомнім афарызм: «Нашы недахопы—гэта працяг нашых вартасцей». Грамадская актыўнасць пенсіянераў у Савецкай краіне абумоўлена пэўнымі прычынамі.

Першая з іх і галоўная, на мой погляд, заключаецца ў тым, што савецкі чалавек усім укладам нашага жыцця выхаваны як сапраўдны гаспадар сваёй краіны. Возьмем рабочага. Ён прывык у сябе на вытворчасці, напрыклад, да таго, што сход калектыву мае аўтарытэтны голас перад адміністрацыяй ва ўсім, што датычыць жыцця прадпрыемства. Прывык таксама да таго, што калі ён, як выбаршчык, дае свайму дэпутату які-небудзь наказ або ўносіць тую ці іншую прапанову ў органы мясцовай улады, то перакананы, што яго пажаданне будзе самым уважлівым чынам разгледжана і прымуцца адпаведныя меры. Ды і ў саміх дэпутацкіх камісіях, якія пры кожным органе ўлады—Савец ствараюцца па розных галінах эканомікі і сацыяльных пытаннях, прымаюць удзел многія тысячы актывістаў—не дэпутатаў, у тым ліку і пенсіянераў. Прывык таксама працаўнік і да актыўнай работы ў сваім прафсаюзе, у іншых грамадскіх арганізацыях.

Спашлюся на такі прыклад. Менавіта тая ж гарадская газета «Вячэрні Мінск» нядаўна апублікавала справаздачу з прафсаюза наго сходу аднаго з мінскіх будаўнічых трэстаў. Рабочыя ў сваіх выступленнях падкрэслівалі, што жыллёвае будаўніцтва з кожным годам становіцца ўсё больш дарагім. І гэта натуральна: кватэры будуюцца лепшыя, камфартабельныя. На бюджэце сем'яў, што паяляюцца ў такіх кватэрах, гэта не адбіваецца, таму што атрымліваюць яны іх бясплатна. Але дзяржава вымушана выдзяляць на жыллёвае будаўніцтва ўсё больш і больш сродкаў. І рабочыя, як дбайныя гаспадары, у сваіх выступленнях уносілі канкрэтныя прапановы па расшырэнню індустрыяльнай асновы будаўніцтва.

Такім чынам, кожнага савецкага чалавека цікавяць справы не толькі асабістыя, а і грамадскія, дзяржаўныя. І калі мужчына, як правіла, у 60, а жанчына—у 55 гадоў ідуць на пенсію, то яны зусім не збіраюцца расквітацца са сваімі звычкамі, тым больш, што часу на грамадскую дзейнасць у іх значна прыбаўляецца.

Іншы раз пенсіянер імкнецца правіць сваю актыўнасць у сферах, з якімі раней мала сутыкаўся—напрыклад, удзельнічаючы ў розных грамадскіх арганізацыях па месцу жыхарства, дзе створаны саветы пенсіянераў. Але часцей за ўсё ён імкнецца па-ранейшаму быць паўнапраўным членам таго калектыву, дзе працаваў. Дарэчы, кожны, хто выходзіць на пенсію, застаецца членам прафсаюзнай арганізацыі, ён запрашаецца на ўсе яе сходы.

Пенсіянер па-ранейшаму можа аказаць уплыў на вытворчыя справы калектыву: звычайна на прадпрыемствах дзейнічаюць саветы ветэранаў працы—нешта нахшталт дарадчых органаў пры адміністрацыі. Скажам, на мінскім станкабудаўнічым заводзе імя Кірава ў такім савеце—больш за 200 чалавек. Яго члены і зараз, знаходзячыся на заслужаным адпачынку, маюць пастаянныя пропускі на завод і могуць прыйсці сюды ў любы час.

Адміністрацыя любога савецкага прадпрыемства, прафсаюзнай арганізацыі працягваюць несці і сацыяльную адказнасць перад рабочым, які пайшоў на пенсію. Так, калі пенсіянер мае патрэбу, напрыклад, у паляпшэнні сваіх жыллёвых умоў, то гэта не толькі клопат мясцовых дзяржаўных улад. Новую кватэру яму можа даць і прадпрыемства, якое будзе дамы на адлічэнні са свайго прыбытку. Пенсіянер мае права і на льготную пуцёўку ў здраўніцу, у дом адпачынку.

Неабходна, відаць, сказаць і пра тое, што грамадскай актыўнасці пенсіянераў садзейнічае малая заклапочанасць чыста бытавымі праблемамі. Пенсіі, што выплачваюцца дзяржава (у тым ліку і сялянам), складаюць ад 50-ці да 100 працэнтаў ранейшага заробку. Ва ўмовах пастаяннай стабільнасці цэн на асноўныя спажывецкія тавары, прадукты харчавання, камунальныя паслугі, у тым ліку і транспартныя, бясплатнай медыцынскай дапамогі, матэрыяльны бок жыцця савецкіх пенсіянераў не кляпоціць. Тым больш, што дзяржава павышае размеры пенсій. Напрыклад, у дзевятай пяцігодцы практычна ўсе катэгорыі пенсіянераў атрымалі надбаўку ў сярэднім на 20 працэнтаў, а мінімальныя размеры пенсій павышаны яшчэ больш.

Усё гэта разам узятая і стварае аснову грамадскай актыўнасці людзей, якім, здавалася б, па ўзросту гэта ўжо не павінна быць уласцівым. Але ўзрост, як вядома, паняцце даволі адноснае.

Пётр СУДАКОУ.

ЭСТАФЕТА ЭВМ

З канвеера завода імя Арджаніідзе—галоўнага прадпрыемства Мінскага аб'яднання вылічальнай тэхнікі—знята апошняя электронная машына маркі ЕС-1020. Прыемную навіну каменціруе намеснік дырэктара завода А. Галімска.

— Гэта ЭВМ у свой час змяніла шырока вядомыя «Мінск-32» і стала першай прадстаўніцай трэцяга пакалення электронных вылічальных машын у нашай краіне. У ёй упершыню былі выкарыстаны інтэгральныя схемы, якія замянілі транзістары, дыёды і іншыя вузлы. У ЕС-1020 расшырылася кола «прафесій». Яна стала не толькі рабіць сілаваныя навуковыя і эканамічныя разлікі, кіраваць вытворчымі працэсамі, але і вызваліла дзясці спецыялістаў ад працовак для яе задач. Была створана якаясь новая сістэма сувязі паміж чалавекі і машынай.

Але, нягледзячы на ўсе гэтыя вартасці, жыццё камп'ютэра аказалася нядоўгім—

ўсяго толькі пяць гадоў. Яго месца на галоўным канвееры завода заняла больш сучасная машына ЕС-1022, распрацаваная спецыялістамі канструктарскага бюро аб'яднання і вучоміні Мінскага навукова-даследчага інстытута электронна-вылічальных машын. Яна выманана на хуткадзейных інтэгральных мікрасхемах. Палепшаная структура і «логіка» машыны даюць ёй магчымасць выконваць да ста тысяч аперацый у секунду—у пяць разоў больш у параўнанні са сваёй папярэдняй. Яна прызначана для вырашэння планава-эканамічных, статыстычных і інжынерных задач.

ЕС-1022—новая прадстаўніца адзінай сістэмы ЭВМ, распрацаванай спецыялістамі СССР і іншых краін СЭУ. Задачы, падрыхтаваныя на гэтай машыне, могуць выкарыстоўвацца і на многіх мадэлях электронных вылічальных машын. Яе прымяненне ў народнай гаспадарцы краіны прынесе вялікія эканамічныя выгады.

ВАДА ВІЛІІ Ў МІНСКУ

16 студзеня адбыўся ўрачысты пуск Вілейска-Мінскай воднай сістэмы. Па складанасці і колькасці гідратэхнічных збудаванняў, маштабнасці капіталаўкладанняў гэта была адна з самых буйных у Беларусі будоўляў дзевятай пяцігодкі.

Паводле прагнозаў спецыялістаў, ужо праз пяць гадоў толькі на пітная і гаспадарча-бытавыя мэты Мінску спатрэбіцца каля сямісот тысяч кубаметраў вады ў суткі—столькі, колькі можа даць увесь міжмарэнны падземны гарызонт у радыусе сарака кіламетраў вакол горада. Да гэтага дадаць яшчэ 400 тысяч кубаметраў вады для тэхнічных мэт. Рака Свіслач, якая працякае праз горад, столькі вады даць не можа. Таму ваду для Мінска было вырашана ўзяць з ракі Віліі—буйнейшага прытока Нёмана.

Будаўніцтва комплексу пачалося восем гадоў назад са стварэння ў пойме Віліі галоўнага гідравузла. 8 верасня 1973 года адбылося перакрыццё Віліі. Гэта было нараджэнне самага вялікага ў Беларусі штучнага вадасховішча. Плошча яго паверхні перавышае 70 квадратных кіламетраў. У ім акумуляруецца каля трохсот мільёнаў кубаметраў вады.

Галоўны гідравузел—гэта комплекс збудаванняў: двухкіламетровая пласціна з рэгулюючым вадаскідам, агараджальныя бетоніраваныя дамбы, дзве помпавыя станцыі, прызначаныя для перакідкі талых і грунтовых вод з прыбярэжных асушаных тарфянікаў, два жалезабетонныя масты, новая аўтадарога і, нарэшце, само вадасховішча, адкуль вілейская вада падаецца па магістральному каналу ў Мінск.

Пачынаецца канал ад цэнтры левабярэжнай часткі Вілейскага вадасховішча. Праз 62 кіламетры ён злучаецца з Мінскім морам, створаным 20 гадоў назад на Свіслачы за 15 кіламетраў ад Мінска. Пракладка канала вялася ў выключна цяжкіх прыродна-геалагічных умовах.

2 студзеня 1976 года была разабрана земляная перамычка, якая аддзяляла канал ад вадасховішча.

Вілейская вада самацёкам падышла да станцыі паршага пад'ёму. У 15 гадзін таго ж дня эксплуатацыйнікі ўключылі помпавыя аграгаты і паднялі ваду па трубаправодах на 13-метровую вышыню. Магутны патак, вырваўшыся з прыёмнага басейна, імкліва панёсся па трасе магістральнага канала да станцыі другога пад'ёму.

Праз тыдзень пад нагрузку былі пастаўлены помпавыя аграгаты астатніх чатырох помпавых станцый. Разам яны паднялі вілейскую ваду амаль на 80-метровую вышыню, і яна ўлілася ў Заслаўскае вадасховішча, адкуль і прыйшла ў Мінск.

Стваральнікі воднай сістэмы выканалі велізарны аб'ём будаўніча-мантажных работ. На яе трасе выкінута і перамешчана 35 мільёнаў кубаметраў зямлі, укладзена ў збудаванні 215 тысяч кубаметраў жалезабетону, каля мільёна кубаметраў каменю, гравію і іншых інертных матэрыялаў.

Будаваць водную сістэму дапамагала ўся краіна. Тэхніку, складанае гідратэхнічнае абсталяванне, метал, будаўнічыя матэрыялы пастаўлялі многія прамысловыя прадпрыемствы ўсіх саюзных рэспублік.

Прыход Віліі ў Мінск у пяць разоў павялічыць прыток вод у Свіслач, адкуль яе будуць браць для тэхнічных мэт. Падземныя воды пойдучы толькі на пітная і гаспадарча-бытавыя мэты.

Вілейская вада дасць магчымасць у недалёкім будучым стварыць у межах Мінска дзве дэкаратыўныя водныя сістэмы: з усходняга боку—Сляпянскую, з заходняга—Лошыцкую. Сталіцу Беларусі апаюць вадасёмы.

Вадасховішчы, створаныя на рэках Вілія, Удра, Гайна, адрэгуляваная і «амалоджаная» Свіслач, вадасёмы, раней створаныя на яе русле, стануць месцамі масавага адпачынку мінчан, жыхароў гарадоў Вілейкі і Маладзечна, прыбярэжных вёсак і рабочых пасёлкаў.

А. ХУДАВЕЦ.

НА ЗДЫМКУ: вада Віліі накіравалася ў Мінск.

НАПЕРАДЗЕ—ЦІКАВАЯ РАБОТА

На пытанні карэспандэнта БЕЛТА В. БІРУКОВА адказвае член бюро аддзялення хімічных і геалагічных навук АН БССР, акадэмік АН БССР А. АХРЭМ. Ён—аўтар навуковага адкрыцця ў галіне тэарэтычнай арганічнай хіміі і каля 500 навуковых прац, большасць з якіх перакладзена ў многіх краінах свету.

— Якія важнейшыя дасягненні беларускіх вучоных у галіне хіміі ў дзевятай пяцігодцы?

— Мінулае пяцігоддзе было самым плённым для калектываў інстытутаў хімічнага профілю. Яны атрымалі рад цікавых і важных тэарэтычных і практычных вынікаў. Напрыклад, у Інстытуце фізіка-арганічнай хіміі АН БССР выяўлены новыя даныя аб будове і ўласцівасцях некаторых арганічных злучэнняў, распрацаваны спосабы сінтэзу такіх каштоўных рэчываў, як негатыўныя сватаадчувальныя матэрыялы, перакісы, фарбавальнікі, камфара, палімеры і г. д. Вялікі эканамічны эффект дала ўкаранення на прадпрыемствах хімічнай прамысловасці антыблочная кампазіцыя, якая прадухіляе зліпанне цэлафанавай плёнкі.

Супрацоўнікамі інстытута агульнай і неарганічнай хіміі атрыманы ў ўкараненні ў прамысловасць актыўныя напўняльнікі кандэнсатарнай паперы, які намнога паляпшае яе электраізаляцыйныя характарыстыкі і не ўступае лепшым замежным аналогам. У гэтым жа інстытуце распрацаваны метады вытвор-

часці новага віду хімічнай прадукцыі—высокаўрадлівай штучнай іанітнай глебы. Знойдзены таксама новыя танныя і эфектыўныя рэагенты для абагачэння калійных руд, якія шырока выкарыстоўваюцца ў вытворчым аб'яднанні «Беларуськалій».

Два гады назад быў створаны Інстытут біяарганічнай хіміі АН БССР, які займаецца даследаваннем біялагічных праблем на малекулярным узроўні. Два гады—тэрмін невялікі, але сёння ўжо можна гаварыць аб прыкметных поспехах маладога калектыву. У Інстытуце выяўлена новая хімічная рэакцыя, якая дала магчымасць атрымаць актыўныя антывірусныя прэпараты, што цяпер выпрабавваюцца на лабараторных жывёлнах.

— Назавіце, калі ласка, галоўныя праблемы, якія вырашаюць цяпер беларускія хімікі.

— У праекце ЦК КПСС да XXV з'езда партыі дакладна вызначаны задачы, якія павінны выканаць у гэтай пяцігодцы навуковыя ўстановы хімічнага профілю. Яны поўнасцю супадаюць з напрамкамі нашых пошукаў. Будучы расшырацца даследаванні з мэтай атрымання рэчываў і матэрыялаў з новымі ўласцівасцямі. Узмоцняцца даследаванні ў галіне малекулярнай біялогіі, біяарганічнай хіміі, эксперыменты па сінтэзу новых фізіялагічна актыўных злучэнняў і шэраг іншых.

Калі ж гаварыць аб буйных навукова-тэхнічных праблемах прыкладнага ха-

рактару, якія будуць вырашацца ў акадэміі, то неабходна назваць распрацоўку і ўкараненне новых і ўдасканаленне існуючых тэхналагічных працэсаў і абсталявання для здабычы і абагачэння калійнай руды Старобінскага месцанараджэння, якімі займаюцца вучоныя Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі.

Супрацоўнікі Інстытута фізіка-арганічнай хіміі сканцэнтруюць намаганні на атрыманні каштоўных злучэнняў на аснове нафтавых сыравін і распрацоўцы метадаў атрымання высокаэфектыўных каталізатараў, новых палімераў і іншых рэчываў. У Інстытуце біяарганічнай хіміі будуць працягвацца работы па стварэнню сродкаў і метадаў лячэння злаякасных пухлін, хіміі бялкоў і нуклеінавых кіслот, а таксама розных біялагічна актыўных рэчываў, якія могуць знайсці шырокае прымяненне ў практыцы.

Дзевятая пяцігодка—пяцігодка эфектыўнасці і якасці. Гэта датычыць і нас. Мы маем намер больш шырока ўкараняць матэматычныя метады і аўтаматызацыю ў хімічных даследаваннях. Будучы ўстаноўлены больш трывалыя сувязі з прадпрыемствамі хімічных валокнаў і, адпаведна, расшырацца даследаванні ў гэтай галіне.

Наперадзе складаная і цікавая работа. Сілы, сродкі і вопыт для яе выканання ў нас ёсць.

ВАЖНЫ ЭЛЕМЕНТ АГУЛЬНАЕЎРАПЕЙСКАГА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Карэспандэнт ТАСС у ФРГ А. УР-БАН звярнуўся да члена дэлегацыі Парламенцкай групы СССР, намесніка старшыні мандатнай камісіі Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР, другога сакратара ЦК Кампартыі Беларусі А. АК-СЕНАВА з просьбай раскажаць аб стане гандлёва-эканамічных сувязей паміж СССР і ФРГ. Дэлегацыя Парламенцкай групы СССР прымае ўдзел у першым савецка-заходнегерманскім міжпарламенцкім сімпозіуме па пытанню аб ролі парламентарыяў у далейшым умацаванні еўрапейскай бяспекі і развіцці супрацоўніцтва паміж СССР і ФРГ.

На гэтым сімпозіуме А. Аксёнаў зрабіў даклад на тэму: «Развіццё гандлёва-эканамічных сувязей паміж СССР і ФРГ як элемент агульнаеўрапейскага супрацоўніцтва».

Важным этапам на шляху разрадкаі напружанасці і развіцця супрацоўніцтва дзяржаў, якія маюць розны грамадскі лад, стала нарада па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, якая паспяхова завяршылася ў 1975 годзе падпісаннем заключнага акта ў Хельсінкі, сказаў А. Аксёнаў.

Трэба адзначыць, што немагаворнае ролі ў працэсе разрадкаі адыгрываюць пазітыўныя зрухі, якія адбыліся паміж СССР і ФРГ. Нармалізацыю адносін паміж нашымі краінамі Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў назваў адной з важнейшых падзей у гісторыі пасляваеннай Еўропы.

Маскоўскі дагавор ад 1970 года не толькі карэнным чынам аздаравіў палітычны клімат у адносінах паміж СССР і ФРГ, працягваў ён, але і даў магутны імпульс для хуткага расшырэння і паглыблення гандлёва-эканамічных сувязей паміж імі. Гэты дагавор зрабіў магчымым падпісанне ў 1972 годзе доўгатэрміновага пагаднення аб гандлі і эканамічным супрацоўніцтве паміж СССР і ФРГ, што істотна расшырыла прававую аснову для развіцця тавараабароту паміж абедзвюма краінамі.

Велізарны ўклад у стварэнне ўмоў для пераходу да якасна новага этапу супрацоўніцтва, адзначыў А. Аксёнаў, быў зроблены ў час візіту ў ФРГ у маі 1973 года Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. Брэжнева. У сумеснай заяве, прынятай у ходзе гэтага візіту, было, у прыватнасці, пацверджана, што развіццё эканамічных і прамысловых сувязей з'яўляецца важнай мэтай палітыкі абедзвюх краін, бо такое развіццё нясе з сабой вялікую выгаду народам і стварае надзейную матэрыяльную аснову міру. У час візіту былі падпісаны таксама важныя пагадненні, якія расшырылі дагаворную базу эканамічных адносін паміж абедзвюма краінамі.

Вельмі карысную работу па практычнаму ажыццяўленню і наладжванню эканамічных сувязей праводзіць камісія СССР і ФРГ па эканамічнаму і навукова-тэхнічнаму супрацоўніцтву, створаная ў 1972 годзе.

Я хацеў бы асабліва выдзеліць тую акалічнасць, што доўгатэрміновая перспектыва дае аднаведным арганізацыям і прадпрыемствам бакоў неабходны арыенцір у адкрываемай разнастайнасці практычнай рэалізацыі супрацоўніцтва. Яна накіравана на лепшае выкарыстанне ў працяглым плане і на аснове ўзаемнай выгады рэсурсаў сыравіны, энергіі, тэхналогіі, абсталявання і тавараў шырокага спажывання абодвух бакоў.

Выключна важнае значэнне набывае ў сувязі з гэтым заключэнне буйнамаштабных праектаў на кампенсатыўнай аснове, перспектывнай формай з'яўляецца наладжванне і паглыбленне прамысловай кааперацыі і іншых формы.

Магчымасць далейшага прагрэсу ў галіне эканомікі, прамысловасці і тэхнікі, у прыватнасці, супрацоўніцтва ў сферы сыравіны

і энергетыкі, указаў ён, забяспечвае падпісанае 30 кастрычніка 1974 года ў ходзе візіту ў СССР канцлера ФРГ Г. Шміта пагадненне паміж урадамі нашых краін аб далейшым развіцці эканамічнага супрацоўніцтва.

Калі гаварыць аб развіцці замежнага гандлю паміж нашымі краінамі, то тут зроблена ўжо многае. Напрыклад, з 1970 года аб'ём тавараабароту павялічыўся больш чым у 4 разы. У мінулым годзе, паводле папярэдніх даных, аб'ём узаемнага гандлю перавысіў 2,5 мільярда рублёў, і ФРГ працягвае займаць першае месца сярод гандлёвых партнёраў Савецкага Саюза з ліку прамыслова развітых заходніх краін.

Выказаныя Л. Брэжневым ідэі аб буйнамаштабным узаемавыгодным супрацоўніцтве знаходзяць сваё выражэнне ў цэлым радзе буйных пагадненняў і кантрактаў, заключаных з фірмамі ФРГ, сказаў А. Аксёнаў. Так, напрыклад, ужо заключаны тры пагадненні на пастаўку ў ФРГ да 2000 года савецкага прыроднага газу і на закупку ў гэтай краіне неабходнага нам абсталявання. У 1974 годзе ў Маскве было падпісана генеральнае пагадненне, якое прадугледжвае ўдзел раду буйных заходнегерманскіх фірм у будаўніцтве Аскольскага электраматалургічнага камбіната і г. д.

З году ў год у савецкім вывазе ў ФРГ, працягваў ён, узрастае значэнне машына-тэхнічных тавараў. СССР пастаўляе, у прыватнасці, марскія судны, металарэзныя станкі, легкавыя аўтамабілі, паліграфічныя машыны, электраматоры, медыцынскае абсталяванне.

Жыццё паказала, што развіццё эканамічных сувязей краін Захаду з СССР і іншымі сацыялістычнымі дзяржавамі, якія не ведаюць ні спадаў, ні застою, становіцца сур'ёзным стабілізуючым фактарам для капіталістычнай эканомікі, што цалкам адносіцца і да ФРГ.

Вялікія магчымасці адкрываюцца для далейшага ўзаемавыгоднага развіцця дзелавога супрацоўніцтва паміж СССР і ФРГ і ў будучым пяцігоддзі. Аб гэтых магчымасцях і перспектывах можна меркаваць па апублікаванаму праекту ЦК КПСС да XXV з'езда КПСС «Асноўныя напрамкі развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1976—1980 гады», які абмяркоўваецца цяпер ва ўсёй краіне.

У гэтым праекце намечаны таксама неабходныя меры па рэалізацыі палажэнняў заключнага акта агульнаеўрапейскай нарады.

У цэлым жа можна канстатаваць, што развіццё эканамічных сувязей паміж СССР і ФРГ пераканаўча паказвае, як міжнародная разрадка ва ўсё ўзрастаючым аб'ёме напаяўляецца канкрэтным матэрыяльным зместам.

Мне як дэпутату Вярхоўнага Савета СССР ад Беларускай ССР прыемна адзначыць, сказаў далей А. Аксёнаў, што ў гандлі паміж СССР і ФРГ актыўны ўдзел прымаюць прадпрыемствы і арганізацыі і нашай рэспублікі. Беларусь сёння — гэта адна з высокаразвітых у эканамічных адносінах рэспублік Савецкага Саюза. Яе народная гаспадарка ўключае звыш ста галін самай сучаснай прамысловасці, якія аб'ядноўваюць больш чым 1700 буйнейшых прадпрыемстваў. У апошнія гады з прадпрыемстваў Беларусі ў ФРГ пастаўляюцца розныя станкі, электрурухавікі, некаторыя тавары шырокага спажывання і г. д.

У сваю чаргу мы атрымалі з ФРГ камплектнае абсталяванне для некаторых цэхаў і прадпрыемстваў Беларусі, у прыватнасці, устаноўкі па грануляванню солей на камбінаце «Беларуськалій», абсталяванне для аднаго з цэхаў Вабруйскага шыннага камбіната, Гродзенскага хімічнага і Мар'ілёўскага камбіната сінтэтычных валокнаў і раду іншых.

ГОРАД Барысаў, вядомы яшчэ з летапісаў, за апошнія гады вырас незвычайна. Здавалася б, раз-мешчаны недалёка ад Мінска, буйнога прамысловага і культурнага цэнтра, ён павінен быў трапіць у зону яго прыцягнення, стаць горадам-спадарожнікам. Але Барысаў захаваў сваю самастойнасць і значнасць, больш таго — набыў шырокую вядомасць дзякуючы прадукцыі мясцовых прадпрыемстваў. Піяніна, вырабы шклозавода, вузлы і дэталі з завода аўтаагрэгатаў разыходзяцца па ўсёй краіне, знаходзяць дарогу і за мяжу.

Менавіта імклівае развіццё прамысловасці стварае сённяшняе аблічча горада. Барысаў — горад рабочы, горад маладзёжны. Амаль 60 працэнтаў яго насельніцтва маюць узрост ад 14 да 30 гадоў. Яны працуюць або вучацца. Нярэдка — і працуюць, і вучацца. Тут ёсць палітэхнікум, медыцынскае, тэхнічнае, прафесійна-тэхнічнае вучылішчы, нямала студэнтаў-завочнікаў беларускіх

людзьмі, у калектыве, нешта рабіць для іншых. Мінулым летам выбралі дэпутатам. Цяпер час не належыць ёй: словы «дэпутат — слуга народа» сталі для Ніны лозунгам і кіраўніцтвам да дзеяння.

Маёй субсяседніцы ўсяго 26 гадоў, а за парадак да яе часам звяртаюцца людзі ў два, у тры разы за яе старэйшыя. Яна спагадліва выслухае, разбярэцца, дапаможа. Ніна Шустоўская — адна з 18 у Беларусі дэпутатак Вярхоўнага Савета СССР. У яе акрузе — Барысаў, Лагойск, Крупкі. І многія людскія клопаты, мары, спадзяванні звязаны з імем дэпутата.

Ніна выклікае давер нават сваёй знешнасцю. Спакойны, прыемны твар. Удумлівы позірк. У паставе выразна праяўляюцца годнасць, упэўненасць, прага дзеяння. Сутыкнуўшыся з ёю ўпершыню ў калідоры гаркома камсамола, я азірнулася ўслед. Гаспадарскі позірк і заклапочанасць выдавалі ў гэтай незнаёмцы дзяржаўнага дзеяча. У такім узросце...

ГОРАД ФАРМІРУЕ ХАРАКТАРЫ

універсітэтаў і інстытутаў.

Не ўсе юнакі і дзяўчаты, што называюць сябе барысаўчанамі, карэнныя гараджане. Многія з іх на выхадныя дні ці святы раз'язджаюцца па навакольных вёсках, да бацькоў. Але свой лёс, свае жыццёвыя планы яны звязваюць з Барысавам.

У мяне было шмат сустрэч з маладымі барысаўчанамі. Я прыглядалася да іх на вуліцах, на прадпрыемствах, у гарадскім камітэце камсамола. З жаночай прыдзірлівасцю адначала спадніцы і куртакі таго ж крою, што і на сталічных модніцах, назірала гаманлівую чаргу ў кнігарні. «Хлопцы больш бяруць тэхнічную літаратуры, дзяўчаты — мастацкай, педагагічнай. Але на ўсіх магічна дзейнічае слова «любоў». Нейка ўмомант раскупілі кніжку... лётчыка-выпрабавальніка. Ён пісаў выключна пра сваю работу, любоў упаміналася толькі ў назве...» Прадаўшыца магазіна расказвала мне гэта ў абедзенны перапынак, бо раней я не магла «ўлезці» са сваімі пытаннямі.

Першы сакратар гаркома камсамола Генадзь Грыбко лічыць галоўным у сваёй рабоце маральнае выхаванне юнакоў і дзяўчат. Праблему гэтую тут вывучаюць грунтоўна, і вырашэнне яе пачынаюць са школы. Вядома, ні працоўнае, ні эстэтычнае, ні іншае выхаванне не застаецца па-за ўвагай.

Кожны юнак ці дзяўчына павінны раскрыць сябе, праявіць які асобу. Мэта цудоўная, высакародная. І каб больш выразна бачыць, як яна рэалізуецца, перайду ад агульнай характарыстык барысаўскай моладзі да лёсу яе асобных прадстаўнікоў.

АДНА З ВАСЕМНАЦАЦІ

Ніна Шустоўская вельмі спяшалася. Заўтра трэба ехаць у Маскву, на сесію Вярхоўнага Савета СССР, а спраў вунь яшчэ колькі! І ў дарогу сабрацца не было калі, і білет купіць не паспела... Аднак знешне ў ёй не бачна прыкмет паспешлівасці ці жадання хутчэй пазбавіцца ад субсяседніцы. Яна нетаропка адказвае на мае пытанні.

Нарадзілася ў вёсцы. Потым бацькі пераехалі сюды. Пасля васьмі класаў пайшла працаваць. Сярэдняю адукацыю набыла ў вярэньняй школе. У грамадскую работу ўцягнулася з першых камсамольскіх год — хацелася ўсё час быць з

Але менавіта ў такім узросце швачка-матарыстка з Барысава прымае ўдзел у кіраванні краінай. Грамадская работа забірае ўвесь вольны час. Важна ж быць лепшай і ў цэху, дзе цябе ведаюць шмат год, дзе кожны і паспачувае, і дапаможа, але ў першую чаргу хоча бачыць тваю ўзроўню работу. «Лідэрам быць, ой, як нялёгка! — думаю я і міжволі пытаю: — А каханне?»

Ніна ўсмехаецца і адказвае словамі песні: «Любовь нечаянно нагрянет, когда ее совсем не ждешь...»

КАМСАМОЛ МНОГАМУ НАВУЧЫУ

— У школе я не вызначаўся поспехамі, — папярэдзіў мае пытанне Саша Бубноў. — Уседамляць сябе чалавекам, адказным за даручаную справу, пачаў у рабочым калектыве. Пачуццё таварыскасці дапамагла выхаваць служба ў радах Савецкай Арміі. Узнікшае там жаданне набыць сярэдняю адукацыю я ўжо здзейсніў. Цяпер думаю пра вышэйшую. Вучыцца дзевяццю заўчона: сям'я, дзеці.

Саша — рабочы завода аўтаагрэгатаў. Два гады назад яго выбралі сакратаром камітэта камсамола. Пэўны вопыт грамадскай работы ў хлопца быў — у тэхнікуме выконваў прафсаюзныя даручэнні. Але ж на заводзе штодзень новы клопат. Прадпрыемства невялікае, а моладзі шмат. План трэба выконваць, а вопыту ў маладых рабочых мала, не хапае цярапення спакойна выслухаць парады, часам дакор старэйшых. Ну, і ўзнікае канфлікт. Ідзі тады, сакратар, разбярэйся са сваім камсамолам.

Пакуль унікаў у сутнасць спраў, пакуль знайшоў узаема-разуменне і з адміністрацыяй, і з равеснікамі, даваўся і падзе змены праводзіць на заводзе. Адначасова сам вучыўся. У кожнага ж чалавека свой характар, да кожнага трэба ўмець падыходзіць.

— Я цяпер не толькі працоўныя справы кожнага свайго камсамольца ведаю. Са мной дзеляцца сямейнымі радасцямі і праблемамі, раяцца наконі самых розных пытанняў — ад вучобы да «сардэчных» спраў. І ўсё гэта для мяне ўваходзіць у паняцце «камсамольскай работа», бо працэс выхавання — бесперапынны, і тая дробязь, якую ты ў свой час не разгледзеў, яшчэ невядома, як сябе

Фота Г. МАЛАШЭУСКАГА.

КУЛЬТУРА НЕ ДЛЯ ИЗБРАННЫХ — ДЛЯ ВСЕХ

ЧТО ДУМАЕТ О КУЛЬТУРЕ СОВЕТСКОГО НАРОДА,

О СВОБОДЕ ТВОРЧЕСТВА В СССР

ФРАНЦУЗСКИЙ ЖУРНАЛИСТ!

ПРОЧИТЕ СТАТЬЮ ЖАН-ПОЛЯ ЛЕЖУА

И ПОРАЗМЫШЛЯЙТЕ НАД ЕГО ВЫВОДАМИ

Проведя несколько дней в чужой стране, вряд ли можно претендовать на охват ее жизни в полном объеме. В подобной ситуации следует ограничиться ролью скромного наблюдателя и просто попытаться рассказать о том, что видел собственными глазами, заранее зная, что в поле зрения окажется лишь часть истины...

В Москву я приехал в последних числах сентября. Город нежилась в лучах яркого, почти летнего солнца. Брусчатка мостовых, некогда так восхищавшая Пабло Неруду, давно исчезла, уступив место асфальту: удобство вытеснило поэзию. Весь субботний день улица Горького была закрыта для движения — подновляли проезжую часть и тротуары. Мимо памятника Маяковскому медленно ползли огромные катки, оставляя позади себя черный, дымящийся ковер. В тени кремлевских стен старушка кормила голубей. На вокзалах была толча: москвичи уезжали за город — кто на два выходных дня к себе на дачу, кто на несколько часов погулять по осеннему лесу. «Поедешь завтра с нами за грибами?» — предложили мне друзья — «московские» французы. К сожалению, я не мог: удалось достать билет на последний дневной спектакль эстонского театра «Вайнемуйне» в парижском городе Лондоне, шедший в новом помещении МХАТа.

На Тверской бульвар я попал в половине двенадцатого. Перед фасадом современного здания, облицованного армянским туфом табачного цвета (новый дом — подарок государства Художественному театру к его 75-летию), толпилось много народу. Раз десять у меня спрашивали: «Нет лишнего билета?» А я-то думал, что все уехали за грибами...

Впрочем, я уже не должен был этому удивляться. С момента приезда мое внимание не раз привлекали длинные очереди перед кассами кинотеатров, музеев.

ВМЕСТЕ С АЗАМИ ГРАМОТЫ

Первый «хвост» я наблюдал возле Третьяковской галереи, где собраны шедевры русской и советской живописи — от дивных рублевских икон до современных полотен. Перед входом стояли сотни жаждущих попасть в галерею. В потоке чинных туристов мелькали стайки школьников в пионерских галстуках. В залах мы увидели не только обычные для музеев группы во главе с экскурсоводом. Здесь также велись занятия со студентами художественных училищ.

Такая же нескончаемая вереница людей была возле музея имени Пушкина, где, помимо постоянной экспозиции, выставлялось сто картин из американского музея «Метрополитэн». Едва выйдя из метро на станции «Кропоткинская», я услышал все тот же вопрос: «Нет билета в Пушкинский?» Его задавали и молодые и пожилые.

Вечером того же дня я был в театре на Малой Бронной. Шел «Дон Жуан» Мольера, решенный современно и в то же время очень по-русски. И здесь — снова знакомый «вздых»: «У

вас есть лишний билетик?» Причем некоторые задавали этот вопрос по-английски и по-французски. Накануне я не знал, смогу ли попасть в Малый театр, где вот уже два года неизменно с аншлагом идет «Царь Федор Иоаннович» А. Толстого. Выручило письмо из министерства культуры...

Все начинается в детстве. Несколько примеров дадут вам представление о той культурной «манне», которой одаривается советская молодежь с самых ранних лет. В Советском Союзе, скажем, детское лото, стоящее буквально копейки, существует в четырех вариантах: на русском, английском, немецком и французском языках. В серии «Мои первые книжки» издаются сказки и детские произведения классиков всего мира. Цена одного выпуска — 20 копеек. В начальной школе идет приобщение к художественному творчеству. Учебные программы включают обязательное посещение музеев, театров (в стране существует 150 театров юного зрителя). В этом году московский детский музыкальный театр — единственный в своем роде на весь мир — показывал «Ящик с игрушками» Дебюсси, готовит к постановке «В лесах Бразилии» Жозе Сикейра, «Маленького принца» Сент-Экзюпери.

Таким образом, дети начинают впитывать культуру вместе с азами грамоты, а имея художественные задатки, легко могут их обнаружить и развить. Для тех, кто мечтает стать писателем, актером, художником и музыкантом, повсюду есть кружки. Это явление у нас, французов, с трудом укладывается в сознании: ведь во Франции литературную и художественную «карьеру» могут избрать только те дети, родители которых в состоянии ее «финансировать». В дореволюционной России было такое же положение.

Сейчас в Советском Союзе более 6 тысяч музыкальных школ, занятия в большинстве из которых преследуют цель просто дать ребятам музыкальное образование. Имеется около 40 высших учебных заведений, выпускающих после 5 лет обучения хоровиков, инструменталистов, дирижеров и композиторов. Всего в настоящее время в Советском Союзе более 80 тысяч музыкантов, отдающих свой труд и талант миллионам любителей этого искусства.

Говоря о советской музыке, недостаточно упомянуть о ее славе, блестящем прошлом и настоящем, о гениях и виртуозах. Тут надо представить себе еще и всю структуру современной музыкальной жизни в СССР с необъятной аудиторией, с концертами во всех уголках страны, с радио и телевидением, выступающими в роли незаменимого посредника между публикой и исполнителями. Поражает широта музыкальных интересов. В магазине «Мелодия», где нет отбоя от покупателей, идут нарасхват и записи народной музыки национальных республик и полное собрание Шаляпина (набор из десяти пластинок-гигантов стоит всего 11 рублей!).

Тесно связан с жизнью народа и советский кинематограф. Мы только начинаем открывать для себя творчество деятелей [Окончание на 6-й стр.]

Нядаўна ва Ушачах уступіла ў строй цэнтральная раённая бальніца. Гэта сапраўдны лячэбны комплекс, які ўключае стацыянар на 210 ложкаў з тэрапеўтычным, хірургічным, інфекцыйным, дзіцячым і радыёльным аддзяленнямі, паліклініку і санэпідстанцыю. Лабараторыі і кабінеты бальніцы аснашчаны сучасным медыцынскім абсталяваннем.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд бальніцы.
Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

ШТО? * ЯК? * ЧАМУ?

Газета «Нью-Йорк таймс» пісала нядаўна, што амерыканцы «доўга і панукліва разважваюць, перш чым легчы на ляжанне ў бальніцу і залезці ў вялікія даўгі».

Для савецкага чалавека даўно ўжо стала звычайнай з'явай, што ён не плоціць са свайго бюджэту ні за наведванне ўрача, ні за лячэнне.

Чаму ж так атрымліваецца? Заработак працоўнага чалавека ў капіталістычных краінах, як правіла, з'яўляецца адзінай крыніцай задавальнення матэрыяльных і культурных патрэб: са сваймі кішэнні трэба плаціць і за навучанне дзяцей, і за адпачынак, і за медыцынскую дапамогу. Нават у лік свайго будучай пенсіі і то неабходна рэгулярна адлічваць страхавыя ўзносы з зарплаты.

У сацыялістычным грамадстве, акрамя даходаў па працы, ці як гавораць эканамісты, намінальнай зарплаты, працоўныя і іх сем'і атрымліваюць дадаткова частку нацыянальнага даходу ў выглядзе выплат, льгот і бясплатнага задавальнення патрэб. Гэтая дадатковая «прыбаўка» да сямейнага бюджэта савецкіх людзей і складае тое, што мы называем звыклымі для нас словамі —

ГРАМАДСКІЯ ФОНДЫ СПАЖЫВАННЯ

Фарміруюцца яны галоўным чынам са сродкаў дзяржаўнага бюджэту і часткова з адлічэнняў прадпрыемстваў, кааператываў-калгасных і грамадскіх арганізацый.

Частка гэтых фондаў непасрэдна паступае ў індывідуальнае спажыванне працоўных: выплата пенсій, грашовых дапамог, стыпендыя, аплата адпачынку і г. д. Другая іх частка выкарыстоўваецца для сумеснага грамадскага спажывання насельніцтва — народная асвета, медыцынскае абслугоўванне, утрыманне клубаў, бібліятэк, санаторыяў, дамоў адпачынку і г. д.

Вось чаму савецкія людзі могуць карыстацца бясплатным медыцынскім абслугоўваннем.

Небыўала размаху і глыбіні сацыяльная праграма была здзейснена ў дзевятай пяцігодцы. Пасляхова выканана галоўная задача — дасягнуты значны ўздым матэрыяльнага і культурнага жыцця савецкіх людзей. Даходы 75 мільёнаў чалавек узраслі за кошт росту заробатнай платы (дарэчы, за апошнія 10 гадоў сярэднемесячная зарплата рабочых і служачых у нашай краіне павысілася на 60 працэнтаў).

Яшчэ хутчэй раслі грамадскія фонды спажывання, якія ў пераліку на душу насельніцтва склалі к канцу 1975 года прыблізна 350 рублёў (для параўнання: у 1940 годзе яны складалі 24 рублі, у 1970 — 262 рублі).

Наша дзяржава пачынае клапаціцца аб чалавеку яшчэ да яго нараджэння, калі за кошт грамадскіх фондаў будучая маці атрымлівае поўнацэнны адпачынак 112 дзён водпуску: 56 — да родаў і столькі ж пасля нараджэння дзіцяці. Пры гэтым жанчына мае права і на штогадовы адпачынак. Грамадства клапаціцца аб маці і дзіцяці і ў далейшым: прадастаўляе дзіцячыя яслі, сады, выплачвае дапамогу мнагадзетным сем'ям, забяспечвае адукацыю моладзі...

Дарэчы, аб адукацыі. Савецкі ўрад заўсёды ўдзяляў ёй асаблівую ўвагу. А. Луначарскі ўспамінаў, што менавіта з сустрэчы з ім, народным камісарам асветы, пачаў свой першы працоўны дзень ў 1917 годзе кіраўнік краіны Саветаў У. І. Ленін. І калі вы сёння спрабаеце ў каго-небудзь з маладых людзей, чаму ён не паступае ў вышэйшую навучальную ўстанову, то пачуеце любы адказ, але не паспылку на фінансавыя цяжкасці. Такі адказ неверагодны, бо вышэйшая адукацыя ў СССР, як і медыцынскае абслугоўванне, бясплатная. З грамадскіх фондаў на навучанне кожнага школьніка траціцца штогод амаль 150 рублёў, на студэнта — звыш 900. Сёння з гэтых фондаў атрымліваюць стыпендыі 5 мільёнаў чалавек.

Ці возьмем, напрыклад, сацыяльнае забеспячэнне: менавіта з грамадскіх фондаў зараз выплачваецца пенсіі 45 мільёнам чалавек. Толькі ў Беларусі налічваецца 1 мільён 750 тысяч пенсіянераў, якія летась атрымалі 750 мільёнаў рублёў. У адрозненне ад пенсіянераў ЗША яны не плацілі ўзносы ў лік свайго пенсіі, пакуль працавалі.

У СССР самая нізкая кватэрная плата. Яна складае 4—5 працэнтаў ад сямейнага бюджэту. Дзевяцючы ў краіне тарыфы кватэрнай не кампенсуюць поўнацэнны затрат дзяржавы на ўтрыманне жыллага фонду. Таму з грамадскіх фондаў выдзяляецца для вядзення жыллёва-камунальнай гаспадаркі больш чым 3 мільярды рублёў у год.

Варта яшчэ дадаць, што любы грамадзянін Савецкага Саюза або член яго сям'і могуць атрымаць бясплатныя ці льготныя пуццёўкі ў санаторыі, дамы адпачынку, могуць бясплатна карыстацца спартыўнымі збудаваннямі і рыштункам...

Цяпер чытач можа ўявіць, куды ідуць тыя 350 рублёў даплаты да асноўнага заробку, што летась «атрымаў» кожны савецкі працаўнік. А ў будучым гэтая лічба значна ўзрасце: у праекце ЦК КПСС да XXV з'езда прадугледжваецца павялічыць выплаты і льготы насельніцтву за кошт грамадскіх фондаў спажывання на 28—30 працэнтаў.

праявіць у будучым. Увогуле, камсамол многаму мяне навучыў. Суадносіць асабістыя справы з грамадскімі, мераць маштабамі не толькі свайго цэха, свайго завода...

Саша гаворыць даверліва, разважліва. Час ад часу падмацоўвае сказанае спакойным жэстам. Мае пытанні пра маладзё Барысава, яе планы і мары не з'яўляюцца для яго нечаканымі. Адчуваецца, што ён думаў пра гэта і раней, а са мною дзеліцца даўно вынашаным. Малады рабочы Краіны Саветаў... Літаратура яшчэ не паспела ўвасобіць яго. Ён вырас з пасляваеннага пакалення — упэўнены, адукаваны, працавіты. Ні знешнасць, ні манера гаворкі не адрозніваюць яго ад равеснікаў-інтэлігентаў. Ды і па якіх прыкметах вызначыць гэтую грань?

— Пытаеце, ці бываюць канфлікты паміж камітатам камсамола і адміністрацыяй? Бываюць, мы людзі жывыя. Вось прыклад. Прысуджалі па выніках года званне «Лепшы малады рабочы». І пры абмеркаванні кандыдатаў думкі разышліся. Камітэт камсамола настойваў, каб у ліку іншых гэтак пачэснае званне было прысуджана Пятру Скабіцкаму. Ён працаваў на заводзе пасля школы ўсяго год і два месяцы, а якасць работы, выпрацоўка, энтузіязм — проста на зайдзрасць. Такага цудоўнага хлопца падтрымаць — ён горы зверне. А адміністрацыя сваё дэводзіць — рабочы ён без году тыдзень, іншыя, маўляў, заводу больш далі... Мы перамаглі ў спрэчцы.

ВЫРАСЛА НА РАЦЭ СХА

Калі б я не ведала, што Таня Дронава — бібліятэкар, падумала б, пэўна, што яна настаўніца. Настолькі моцнае ў ёй жаданне дзяліцца ведамі, так тонка яна адчувае, куды хіліць субяседак. Таня — шчыры патрыёт свайго горада, з заміланнем расказвае пра яго ваколіцы, такія прывабныя ўлетку пляжы на Бярэзіне, утулілыя зялёныя берагі невялікай рэчкі Сха. Да гэтай рачулі з кароценькай назвай у Тані асаблівая адносіны — вырасла ля яе, бегала сюды на спатканні...

— Цяпер новы парк пасадзілі. Вы, як ехалі, бачылі яго з аўтобуса. Нічыя вербы такія прыгожыя!..

Як увогуле праводзіць маладзё вольны час? Вядома, я пачну з кніг. Чытаюць шмат. Акрамя гарадскіх, ёсць бібліятэкі на ўсіх прадпрыемствах, у школах. «Модна» мець уласныя кніжныя зборы. Ні тэлевізары, ні кіно асабліва не перашкаджаюць чытанню, хаця адносіны паміж гэтымі «канкурэнтамі» ўвесь час выклікаюць гарачыя спрэчкі.

У Тані ззяюць вочы, калі яна расказвае пра свята мікрараёна — урачыстае і вячэлае народнае гулянье, пра вусныя часопісы, якія наладжваюць супрацоўнікі і актывісты бібліятэкі ў рабочых клубах.

— Я глыбока пераканана, што роля кнігі ў працесе выхавання асобы — незаменная. І калі пад уплывам нейкіх абставін малады чалавек губляе цікавасць да чытання — нашы прамы абавязак дапамагчы яму. Як? Мы праводзім аналіз бібліятэчных фармуляраў, потым наладжваем вечары на прадпрыемствах, рэгулярна робім агляд навінак перад сеансамі ў кінатэатрах, гутарым з многімі паасобна. Духоўны свет юнакоў і дзяўчат павінен узбагачацца няспынна.

Бывай, Барысаў, горад стары і новы, са старасвецкімі садочкамі і прасторнымі плошчамі. Мне спадабаліся твае маладыя жыхары, якія ствараюць не толькі цэкі, дамы, але і характары, робяць больш прыгожым жыццё.
Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

КУЛЬТУРА НЕ ДЛЯ ИЗБРАННЫХ — ДЛЯ ВСЕХ

(Окончание.)

Начало на 5-й стр.)

из советских союзных республик. А оно очень богато. В каждой республике 2—3 национальных киностудии. В общей сложности в стране насчитывается 42. Все оснащены первоклассной техникой. В их распоряжении есть даже специальные самолеты и вертолеты.

В одной только Москве 180 кинозалов, в более полутора десятков из них идут программы для детей и юношества.

«КУЛЬТУРНЫЙ ГОЛОД»

Основа театра и кино — это актеры. Они воспитываются с такой же заботой, как и музыканты. В СССР 22 высших и средних театральных училища. Преподают в них крупнейшие мастера сцены. Такие, как главный режиссер театра имени Моссовета Юрий Завадский и главный режиссер театра имени Маяковского Андрей Гончаров. Я побывал в училище имени Щукина и присутствовал на занятиях первого и второго курсов. Этюды, которые показывали студенты, наверняка шокировали бы своей смелостью не одного преподавателя из Парижской консерватории драматического искусства, где так боятся любой новизны. Учащимся преподают здесь французскую драматургию, и они, как я убедился, беседа с ними, прекрасно знают не только Расина, Корнеля и Мольера, но и Беккета, Сартра и других.

В Москве работает 17 больших дворцов культуры, действуют клубы и дома культуры при каждом предприятии и даже при ЖЭКах. Во многих из них ставят спектакли любительские труппы. (Одной из них, расположенной на Лесной улице, руководит, кстати, внучатая племянница Ф. Достоевского). Все эти самодеятельные коллективы обеспечивают своих активистов билетами в столичные театры. Их представители имеют приоритет при подаче заказов и поэтому за много месяцев вперед совершают «налеты» на театральные кассы. Разве можно представить, чтобы у нас, во Франции, заводской комитет «Рено-Бийанкур» регулярно скупал часть билетов в парижские театры?

Дома культуры и клубы — к 1972 году их насчитывалось в СССР уже 133 тысячи! — играют немалую роль в жизни советских людей, занимая их досуг. То же относится и к телевидению и к книгам.

Мне не раз случалось слышать следующее утверждение: «Главный черный рынок в СССР — это книжный рынок». Так что же, значит, книг не хватает? Значит, их мало выпускается?

Обратимся к цифрам: стихи Пастернака вышли тиражом 40 тысяч экземпляров. «Дон Жуан» Байрона — 150 тысяч, трехтомник Маяковского — 100 тысяч, сборники стихов современных поэтов издаются тиражами 20—30 тысяч. Для 250-миллионного населения это может показаться не так уж много. Однако проследим, куда идут книги. Их в первую очередь закупают библиотеки, и, таким образом, они становятся доступными всем.

Для советских людей построено 129 тысяч библиотек, открыто 600 театров, тысячи кинозалов, выставок. Если представить себе весь создающийся благодаря этому непрерывный «культурный водоворот», то легко понять, почему советские люди постоянно испытывают «культурный голод» — им про-

сто хочется еще полнее использовать все то, что предоставлено в их распоряжение.

Едва начинает звучать некая труба, призывающая в поход новых «крестоносцев» антисоветизма всех мастей, как те неизбежно совершают одни и те же «ошибки». Во-первых, принимаются отрицать очевидное: неоспоримые достижения советского общества. Во-вторых, за неимением подлинных фактов выдумывают фальшивых «святых» и фальшивых «мучеников». Область культуры может служить прекрасным тому подтверждением.

ФАЛЬШИВЫЕ «СВЯТЫЕ»

Вот уже год, как западная консервативная печать поднимает на щит так называемых «художников — неконформистов», которых якобы лишают заслуженного признания в СССР. Мне довелось увидеть их работы в экспозиции на Выставке достижений народного хозяйства СССР. Прежде всего я убедился, что эти «неофициальные» мастера самым официальным образом экспонируются в общественном здании столицы. Если бы советские органы действительно хотели «замануть» эту выставку, они не стали бы ее устраивать в столь многолюдном месте, как ВДНХ, куда со всей Москвы ездят семьями отдыхать.

...Минувя очередь москвичей, дипломаты и журналисты входят на выставку через специальный вход. Я видел, как туда подошла группа работников телевидения ФРГ. Меня лично взял под опеку один из художников-организаторов. Одетый в прекрасно сшитый джинсовый костюм — такие можно увидеть в лучших парижских модных магазинах, — он выставил напоказ свитер западного производства и нашивку с американским флагом, украшавшую лацкан его куртки. Улыбка, от которой я не мог удержаться, слыша его сеговования на «тяжелую жизнь» и на «большую семью», вызвала у него удивление.

Три зала и большая галерея вместили 750 работ 146 художников. Я следую за своим любезным гидом, который останавливает мое внимание на лучших, с его точки зрения, картинах. «Холсты моих друзей», — уточняет он. С трудом поспевая за ним, гляжу на вывешенные вперемежку неловкие имитации американского гиперреализма, эскизы, «настоенные» на религиозности, которая, наверное, растрогала бы Византию, на довольно беспомощные странности, на зыбкие, «заимствованные» у Ренуара. Все это рождает у меня сумбурное чувство. Очевидно, чтобы внести в мои мысли некоторую ясность, мой сопровождающий заботливо предлагает «ознакомиться с историей терзаний неконформистов». Я соглашаюсь. Мы уединяемся в крохотной комнатке, которую мой новый знакомый закрывает на ключ. Заговорщицки улыбаясь, молодая женщина, встретившая нас, нервно читает мне «хронологию», обильно одобренную антисоветскими комментариями.

Возвращаюсь в зал, чтобы еще раз пробежать глазами их содержимое. Подкрепляется первое впечатление: много сущей мазни, техника слабоватая, чувствуется дилетантство. Бездна подражательства: тут и Модильяни, и Руо, и Брак, и Матисс. Хотя кое-где присутствуют и самостоятельные тенденции. Прежде всего это ка-

сается «русской серии» — пейзажи, деревенские сцены, выполненные в традиционной манере, с большой живостью. Привлекает внимание возврат к религиозности, мистицизму, засилье иудейских мотивов. Удручающая американская «изобретательность» тоже нашла своих приверженцев: тут и коллажи из старья, подобранного на мусорной свалке, сваренные металлические детали, покрытые ядовито-кричащей краской, и прочие «монтажи», наивно претендующие на отражение мира, в котором мы живем. Видел я здесь даже и порнографические «потуги».

Насмешливость тона нередко оборачивается активным антисоветизмом. (Им проникнута одна из выставленных здесь серий. Рисуя улицы, наводненные какими-то жалкими мужиками, ее автор пытается вас уверить, будто «Советская Россия несколько не отличается от царской»). Именно на этих русофилах, тоскующих по минувшей эпохе, на авторах, мнящих себя новыми Рублевыми, на провозвестниках антиискусства американского образца, на патентованных антисоветчиках задерживал мое внимание гид. Почему?

Так что западным корреспондентам, кричавшим, что «произведения, попадавшие под статьи уголовного кодекса за антисоветизм, сионизм, порнографию и т. д., были не допуская на эту выставку», следовало бы проверить на месте положение дел, прежде чем утверждать подобное.

В чем же меня хотят уверить? В том, что эта живопись перевернет мир? В действительности из 146 имен отыщется едва ли десяток настоящих художников. Но их-то мой гид постарался не заметить. Все остальное — вопиющая посредственность, и чтобы прийти к такому заключению, не надо оканчивать школу при Лувре. Я выяснил, что некоторые из «неконформистов» занимают вполне официальное положение, регулярно получают заказы от Моссовета. Мне показалось еще, что среди «отверженных» многие просто сами не хотят получать официальное признание: то есть не хотят выполнять заказы государства, иметь регулярные (и высокие) заработки; не хотят платить взносы в Союз художников. Вместе с тем они требуют от властей, чтобы те организовывали выставки их произведений, предоставляли для них помещения. И получают согласие! Ибо, вопреки многим заявлениям, выставки они регулярно. В начале сентября 1975 года они возили свои работы в Ленинград.

«ПРАВ ПОЭТ»

В то время как Жан д'Ормессон (главный редактор правой газеты «Фигаро». — **Ред.**) говорит о «мучениках», Евтушенко разоблачает тех, кто оплакивает старую Россию икон. Прав поэт и неправ французский академик. Если уж заводить речь о свободах, то следует уточнить, о каких именно. Риска вызвать кое у кого негодование, я утверждаю: да, в СССР существует свобода! Свобода для крестьянина, который 60 лет назад томился в кабале, а сегодня зарабатывает колхозные трудовые и может продавать урожай, собранный на своем приусадебном участке (в сберегательных кассах немало советских крестьян имеют солидные накопления). Свобода для продавщицы универмага: она может отойти от прилавка, чтобы налить себе

чашку чая. Свобода решать уже в детстве, что ты станешь музыкантом, или поэтом, или актером. А как говорится в песне одного молодого французского певца, «сколько поэтов убито в рабочих кварталах моей страны?»

Профессия актера обеспечивает человеку в СССР материальный достаток. А я знаю немало французских артистов, служащих посыльными или почтальонами, немало танцовщиц, работающих машинистками, немало писателей, вынужденных подрабатывать, сточа пошлости в скандальных листках... Они хотели бы, чтобы их судьба была такой, как у их коллег из Советского Союза. Что касается свободы информации, то и здесь дело обстоит не так, как утверждают на Западе. Приведу пример. После присуждения Нобелевской премии мира Сахарову «Фигаро» вместе с «Орор» радостно воскликнули: «В СССР никто не знает и долго еще не узнает об этой награде». Между тем, сразу же вслед за сообщением, ТАСС и «Известия» опубликовали полемические материалы об антисоветском маневре, каковым явился, по их мнению, этот жест. Итак, жители Советского Союза получили информацию.

Будучи в Москве, я старался как можно чаще смотреть телевизор, листал газеты и журналы. Прежде всего поразило обилие прессы: в стране издается не менее 8 тысяч газет. Они выходят на 58 языках народов СССР. Насколько мне известно, ни одно французское издание, включая правительственный бюллетень «Журналь офисьерль», не издается на баскском, бретонском, окситанском или эльзасском наречии!

Не менее поражает насыщенность прессы сообщениями о зарубежной жизни. По телевидению ежемесячно показывают репортажи из разных стран. Каждое воскресенье по первой программе идет «Советский Союз глазами зарубежных гостей». В киосках, правда, не продаются «Монд», «Гардиан» или «Нью-Йорк таймс», но зато можно купить газету «За рубежом» или на нее подписаться. С помощью друга-француза, который посвятил этому еженедельнику специальное исследование, я ознакомился с содержанием его номеров за 1975 год. Помимо статей собственных авторов, там перепечатывают выдержки или полный текст статей, появившихся в прессе зарубежных стран: Соединенных Штатов, Франции, ФРГ, Великобритании и т. д. Поначалу я готовился увидеть там французские материалы лишь из «Юманите» или «Ви увриер». Они там есть. Но наряду с ними регулярно перепечатываются статьи из «Монд», «Пуэн», «Нувель обсерватёр». Не забыты также «Фигаро», «Экспресс», «Пари-матч», «Орор». Я даже встретил рисунки из сатирической «Канар аншэне», рецензии на имеющего у нас довольно узкий круг читателей «Синема-75» и... статью бывшего министра обороны Мишеля Дебре из «Дефанс насьональ» (военно-политический журнал).

Хочу упомянуть ежемесячный журнал «Иностранная литература» объемом около 300 страниц, стоящий 80 копеек и выходящий тиражом 595 тысяч экземпляров. Я задался целью выяснить, как он информирует читателей о французской культуре. С начала 1975 года советская публика могла прочесть в нем заметки о творчестве писателей Бернара Клавеля, Паскаля Лэнэ, Рэне-Виктора Пила, Жюлья Сюпервеля, о «месячнике Превера» в парижском пригороде Сен-Дени, о выходе мемуаров Жана Ренуара, об Авиньонском фестивале, словом, обо всем значительном во французской культурной жизни.

То же относится к телевидению. Я видел в Москве прямую трансляцию отрывка из спектакля «Броненосец «Потемкин» Робера Оссейна, шедшего во Дворце спорта у Версальских

ворот. А дождемся ли мы того времени, когда французское телевидение будет показывать последние премьеры московских театров? По советскому телевидению ведутся передачи по трем программам, не считая также еще специальной учебной. Одна программа — на русском языке — принимается на всей территории СССР, вторая идет на родном языке союзной республики, третья отводится главным образом культуре (спектакли, концерты, репортажи, встречи).

Советский Союз живет в изоляции? С 1917 по 1972 год на русский язык были переведены произведения 522 французских писателей, 325 американских, 316 английских, 132 итальянских, 500 авторов из Азии, Африки и Латинской Америки.

Советский Союз «непроницаем» для зарубежной цивилизации? Почему же в таком случае здесь так хорошо знакомы с образом жизни в западных странах и легко заимствуют из него то, что находят интересным? На московских улицах мелькают джинсы, продукты расфасовываются в пластик. Если вы хотите услышать последние новинки американского джаза, поезжайте в Москву: там они оказываются раньше, чем на французских радиостанциях. В каждом ресторане есть свой оркестр. Часто в нем играют студенты, желающие подработать немного денег к своим стипендиям. Аппаратура и инструменты закупаются администрацией. Самодеятельные и профессиональные группы исполняют эстрадные новинки, в том числе и американские: сами подбирают песни, сами делают аранжировки — подчас очень интересные.

Франция тоже не забыта. В школах изучают революционные страницы ее истории: 1789 и 1871 годы. А наряду с этим ее сегодняшнему дню посвящаются книги, о ней делаются передачи, выставки. Год от года все шире изучается французский язык. Я видел, как в магазине расхватывали в оригинале произведения Золя и Жореса. В кинотеатре «Метрополь» при полном зале демонстрируются недублированные фильмы с участием Габена и де Фюнеса.

А как обстоит дело со свободой слова? И в этом вопросе пора отойти от избитых клише. Разумеется, никто не «организуется» для иностранцев посещение тюрем и психиатрических больниц. Но факт, что успешно расследуемые на Западе «диссиденты» живут, не испытывая никакого стеснения, беспрепятственно устраивают пресс-конференции у себя в квартирах, звонят за границу и дают по телефону интервью «Фигаро» или «Экспресс».

Прочитайте «Крокодил», советский эквивалент нашей «Канар аншэне», и вы легко убедитесь, что там высмеивают ошибки и абсурдное поведение ответственных лиц. В «Правде» можно прочесть после критики, что недостатки, на которые было указано, исправлены и виновные понесли наказание... Побывайте на студенческом диспуте или почитайте художественные произведения, скажем, «Предварительный итог» Юрия Трифонова (прежде чем выйти во французском издательстве «Галлимар», он был издан большим тиражом в СССР) — и вы убедитесь в том, что советские люди умеют относиться к себе взыскательно.

«Я пишу твое имя, Свобода», — говорил Поль Элюар. В своих школьных тетрадках советские дети пишут это слово на родном языке — в Грузии и на Украине, в Армении и Азербайджане. В Советском Союзе, вопреки всем предвзятым мнениям, у свободы молодые, но уже глубокие корни. И они укрепляются, растут вширь и вглубь. Даже если кое-кому это и не по нраву.

Жан-Поль ЛЕЖУА.
«Юните», Париж.

СЛУХАЮЧЫ ГОЛАС НАРОДА

ДА 90-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ А. ТУРАНКОВА

Летам 1934 года ў сімфанічны аркестр Беларускага радыё быў залічаны новы артыст. Высокі, хударлявы, гадоў каля пяцідзесяці. Ён быў надзвычай сціплым, маўклівым чалавекам, і мы не адразу даведаліся, што наш новы калега піша музыку і прыехаў з Гомеля ў Мінск па выкліку Саюза кампазітараў Беларусі, а завучь яго Аляксей Туранкоў. Надзвычай акуратны, ён заўсёды прыходзіў на рэпетыцыі за паўгадзіны, вымаў з футарала свой альт і паглыбляўся ў ноты, якія ляжалі на пульце. Неўзабаве мы ўпэўніліся, што новы аркестрант добра спраўляецца са сваімі партыямі, тонка адчувае музыку, выдатна разумее дырыжораў і заўсёды гатовы дапамагчы таварышу па аркестру. Хутка мы, маладыя аркестранты, што спачатку, з-за розніцы ў гадах, не асмелваліся ўступаць з ім у размовы, убачылі яго дабрата і лагоднасць, ён усё болей і болей пачаў прыцягваць нашу ўвагу і сімпатыі. Аднак, з яго музыкай мы не сустракаліся ні разу, і гэтая «таямнічая» вобласць яго дзейнасці была зусім невядомай нам.

Але праз якія два-тры месяцы на нашых пультах з'явіўся адзін з першых сімфанічных твораў нацыянальнай музыкі — «Беларуская сюіта», пад назвай якой стаяла прозвішча А. Туранкова. Сюіта складалася з чатырох частак, заснаваных на тэмах беларускіх народных песень: «Ты, чырвоная каліна», «Ой, загуду, загуду», «Ой, борам, борам» і «Дубровушка ды зялёная ўсю восень гаманіла». І чым далей мы ігралі на першай рэпетыцыі, тым болей падабалася нам музыка новай сюіты. Напісана яна была надзвычай цікава, вылучалася меладычнасцю, гарманічнай прастатой і зручнасцю для выканання. А за знешняй прастатой і прывабнасцю твора адчувалася кампазітарскае майстэрства, любоў аўтара да народнай музыкі, умённе карыстацца ёю ў складаным сімфанічным творы.

І пасля першага ж «чарнавога прагону» сюіты ўсе мы наладзілі сапраўдную авацыю аўтару. А ён сядзеў на сваім месцы, трымаючы альт, твар яго наліваўся чырванню, потым Аляксей Яўлампавіч нязграбна ўстаў, сарамліва пакланіўся і напайголаса прамовіў: «Гэта не мне трэба апладзіраваць, а народу, які даў мне для апрацоўкі такі цудоўны матэрыял!»

З таго часу «Беларуская сюіта» стала адным з самых папулярных твораў нацыянальнай музыкі, часта выконвалася па радыё і ў адкрытых канцэртах, заўсёды гораца прымалася слухачамі, а наша цікавасць да яе аўтара — таварыша па аркестру — стала сапраўды бязмежнай.

Пакрыхну мы даведаліся, што Аляксей Яўлампавіч нарадзіўся 9 студзеня 1886 года ў Пецярбургу ў сям'і дворніка. Ён быў самым малодшым з дзевяці душ, якія туліліся ў цеснай, сурой і цёмнай дворніцкай. Калі хлопцу споўнілася шэсць год, сям'ю напаткала непасрэднае гора — памёр бацька,

і маці не заставалася нічога іншага, як аддаць малодшага сына ў прытулак. Так, напэўна, і не даведаўся б хлопец аб сваіх музычных здольнасцях, гадуючыся на горкім сіроцкім хлебце. Але праз тры гады, каб пазбавіцца лішняга едака, Аляксея накіравалі ў так званую школу салдацкіх дзяцей, дзе вучылі нотнай грамаце і ігры на музычных інструментах. Тут будучы кампазітар не толькі навучыўся трымаць у руках скрыпку, але пасля першага знаёмства з нотамі спрабаваў і сам сачыніць музыку. Неўзабаве школьнае начальства абавязала хлопца наведваць харавыя курсы, і гэта канчаткова вырашыла яго далейшы лёс. На курсах выкладаў гармонію, тэорыю музыкі і сальфеджыю вядомы рускі кампазітар А. Лядаў, і юнак атрымаў ад яго нямала грунтоўных музычных ведаў. У марах ён ужо бачыў сябе студэнтам кансерваторыі, але Туранкоў яшчэ павінен быў пасля школы адслужыць, як казалі, «за хлеб, за соль», у царскай арміі простым салдатам. Пяць год аддаў ён арміі, а дэмабілізаваўшыся ў 1909 годзе, жыў на выпадковыя заробкі — іграў у рэстараннах аркестрах, на танцах, вяселлях. У гэты ж час пачалі паяўляцца і першыя раманы, песні і інструментальныя творы маладога кампазітара, і сярод іх вядомы мужчынскі хор «Вязень». Здолеў Туранкоў вытрымаць экзамены і на кампазітарскае аддзяленне Пецярбургскай кансерваторыі, але за навучанне трэба было плаціць, і гэта прымусіла яго кінуць заняткі. Урэшце, малады музыкант уладкаваўся на працу ў Паўлаўскі сімфанічны аркестр, у якім час ад часу дырыжыраваў выдатны рускі кампазітар А. Глазуноў. Ён заўважыў таленавітага юнака і дапамог яму зноў паступіць у кансерваторыю, але на гэты раз з правам бясплатнага навучання. Потым грывнула першая імперыялістычная вайна, якую Туранкоў прайшоў простым салдатам і якая закінула яго на беларускую зямлю.

Яшчэ ў першыя гады пасля Вялікага Кастрычніка Туранкоў стварае песні, якія атрымалі вядомасць. Гэта хор «Кавачы» на словы А. Малашкіна, песня «Рабочы палац» на тэкст А. Паморскага і яшчэ цэлы рад рэвалюцыйных песень для дзяцей, якія, пачынаючы з 1921 года, неаднаразова выходзілі асобнымі выданнямі і змяшчаліся ў зборніках «Чырвоны Кастрычнік».

Творчую дзейнасць кампазітар спалучаў з працай педагога музычнай школы, артыста сімфанічнага аркестра, загадчыка музычнай секцыі гарадскога аддзела народнай асветы, кіраўніка шматлікіх калектываў мастацкай самадзейнасці. Так працягвалася да яго пераезду ў Мінск, дзе ён, працуючы ў нашым аркестры, на-ранейшаму пісаў музыку. Неўзабаве ўслед за сюітай з'яўляецца яго «Беларуская фантазія», а праз некаторы час — «Піянерская сюіта», новыя раманы, песні, хоры, інструментальныя творы.

У 1938 годзе Аляксей Яўлампавіч быў абраны дэпутатам Вярхоўнага Савета Беларускай ССР. Адначасова ён упарта працаваў над сваёй першай операй на лібрэта П. Броўкі, П. Глебкі і В. Барысевіч «Кветка шчасця». Опера была закончана і ў 1940 годзе ўбачыла святло рампы на сцэне Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета. «Кветка шчасця» з поспехам была паказана на дэкадзе беларускага мастацтва і літаратуры ў Маскве. Не аўтар быў адзначаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга і атрымаў ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

Пасля вайны кампазітар працягвае плёна працаваць амаль ва ўсіх жанрах музычнага мастацтва і ў 1946—47 гадах стварае больш пяцідзесяці раманаў на словы А. Пушкіна, Я. Купалы і М. Багдановіча. Услед за ім з'яўляюцца такія буйныя творы кампазітара як кантата «Пушкіну» на тэкст М. Рылскага, паэма для сімфанічнага аркестра «Аб міры і працы», два квартэты, тры, рад песень, хораў, раманаў, інструментальнае музыка і музыка да спектакляў драматычных тэатраў.

2 лістапада 1958 года на сцэне опернага тэатра з'яўляецца новы твор А. Туранкова — опера на лібрэта А. Бачылы «Яснае світанне», якая апавядала пра жыццё і барацьбу працоўных Заходняй Беларусі напярэдадні ўз'яднання са сваімі ўсходнімі братамі. Аднак пабываць на прэм'еры, таксама як і закончыць балет «Ясная казка», кампазітару не давялося — яго сэрца спынілася 27 верасня 1958 года.

За гады сваёй дзейнасці Аляксей Туранкоў напісаў звыш шасцісот музычных твораў, самых разнастайных па жанрах і формах, для якіх характэрны народнасць, яснасць формы, меладычнасць, шчырасць пачуццяў.

Дзмітрый ЖУРАЎЛЕЎ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

ХРОНІКА КУЛЬТУРНАГА ЖЫЦЦЯ

У ЗАЛЕ Саюза мастакоў БССР адкрылася выстаўка работ, створаных у выніку творчых паездак. Гэта своеасаблівае справаздача майстроў пэндзля.

Партрэты працаўнікоў вёскі, творы, прысвечаныя іх жыццю і рабоце, прадставілі В. Гоманай, Н. Воранаў, Ф. Жураўкоў, В. Цюрын і іншыя.

Цікавыя работы з серыі «На будайніцтве БАМа» прапанаваў Н. Рыжыкаў.

НЯДАЎНА ў Каралішчавічах, у ДOME творчасці імя Я. Коласа праходзіў рэспубліканскі семінар маладых пісьмннікаў, якія пішуць для дзяцей і юнацтва.

Перад імі выступіў старшыня праўлення СП БССР, Герой Сацыялістычнай Працы, народны паэт БССР Максім Танк. Пачынаючы пісьменнікі сустрэліся з вядомымі літаратарамі, якія працуюць у дзіцячай літаратуры, — Васілём Віткам, Алесем Якімовічам і іншымі.

У ВЫДАВЕЦТВЕ «Мастацкая літаратура» з'явілася яшчэ адна серыя. Называецца яна «Слава твая, Беларусь». Адкрыла гэтую своеасаблівую бібліятэчку дакументальная апавесць Якава Драбінскага «Ад Гомеля да Эстрамандуры», якая расказвае пра жыццё і барацьбу слаўнага сына беларускага народа Мікалая Дворнікава, што геаічна загінуў за рэспубліканскую Іспанію.

У серыі выйдучь апавесць Алеся Якімовіча «Кастусь Каліноўскі». Ільі Ражкова «Чалавек з легенды» і іншыя творы.

НА ГАСТРОЛЯХ у Гомельскай вобласці пабываў калектыв народнага тэатра Палаца культуры Мінскага трактарнага завода. На ўдарнай камсамольскай будоўлі ля Калінавічаў на працягу тыдня трактаразаводцы паказвалі спецыяльна падрыхтаваную праграму і ўрыўкі з нес беларускіх драматургаў.

ДОБРЫ падарунак зрабілі мінскія будайнікі кнігалюбам горада. У вышнім будынку на Партызанскім праспекце, недалёка ад яго перасячэння з вуліцай Ванеева, адкрыўся спецыялізаваны кніжны магазін «Мастацтва». Тут можна купіць кнігі аб тэатры, кіно, графіцы, скульптуры, архітэктуры.

РАСІЮ ЗАБЫЦЬ НЕЛЬГА

З ВЫСТАЎКІ АМЕРЫКАНСКАГА МАСТАКА БАРЫСА ШАЛЯПІНА

Тужліва робіцца на душы, калі глядзіш на гэты пейзаж, які мастак назваў «Рускім зімнім». Побач — заўвага: «Францыя, 1928 — 30гг.». Дзесьці ў парызскім прыгарадным лесе дваццаціп'яцігадовае Барыс Шаляпін маляваў Расію. Пройдуць дзесяці гадоў, а яна на-ранейшаму будзе прыходзіць да яго ў снах. І далёка — у Нью-Йорку ці Канектыкуце ўжо стары чалавек прысядзе да эцюдніка і звыклым, вывераным рухам акрэсліць мяккай акварэллю зялёны пагорак, сілуэт маладзенькай бярозкі, сцежку і белую аблачынку ўгары — Расія...

Бацька мастака, вядомы ўсяму свету бас Фёдар Шаляпін, ядрэнна маляваў, ляпіў з гліны. Для яго гэты занятак так і застаўся аматарскім захопленнем, а вось старэйшага сына Барыску ён вырашыў зрабіць мастаком. Хлопчык вучыўся ў вядомых рускіх майстроў Архіпава, Канэнкава.

«Партрэтыст, калі ён партрэтыст сапраўдны, гэта і мастак і — адначасова — мастацкі летапісец эпохі», — напісана ў каталогу выстаўкі. Сапраўды, Барыс Шаляпін лічыцца мастаком-партрэтыстам. Але не трэба забываць яго цудоўныя эскізы да тэатральных і оперных паставак, хоць на выстаўцы яны прадстаўлены вельмі сціпла — толькі дзюма работамі да оперы Рубінштэйна «Дэман».

Пачынаючы з 1942 года, Барыс Шаляпін супрацоўнічаў з рэспектабельным амерыканскім часопісам «Тайм», для вокладак якога намалываў каля пяцісот партрэтаў самых вядомых людзей нашага стагоддзя.

На выстаўцы, экспазіцыя якой разгорнута ў

мінскім Палацы мастацтваў, цэлая галерэя партрэтаў, сярод якіх — балерына Уланова, скульптар Канэнкаў, кампазітар Пракоф'еў. Партрэт апошняга, намалеваны ў 1945 годзе, асабліва цікавы па сваёму сюжэту і выкананню. Але найбольшую ўвагу наведвальнікі звяртаюць на партрэты Фёдара Шаляпіна. Адзін вялікі, дзе спявак сядзіць, апрануты ў чорны канцэртны фрак, — у яго добры твар, расслабленыя рукі, у вачах веселасць, і з дзесятка партрэтаў Шаляпіна ў ролях Гадунова, Дон Базіліо. Калі большасць партрэтаў розных славуцасей выпісаны да самай дробнай рысачкі ў твары, штрыхі алоўка на іх дакладныя, вытанчаныя, падмалёўка ледзь-ледзь прыкметная, то партрэты бацькі Барыс Шаляпін рабіў свабоднымі, раскаванымі рухамі рукі — лініі рэзкія, нечакана тлустыя сляды сангіны ці вугалю, але гэта ўсё ў сваім адзінстве стварае настрой размаху, шырыні, маладзёцкай зухватасці — менавіта такімі рысамі характару быў надзелены вялікі сын Расіі Фёдар Шаляпін.

— Я лічу сябе рэалістам, — сказаў Барыс Шаляпін маскоўскаму карэспандэнту. — Таму што рэалістычнае мастацтва — гэта мастацтва праўды.

Цяпер ён жыве ў Амерыцы. У яго ёсць усё — грошы, слава. Але часта стары чалавек сядзе да эцюдніка і малюе тое, чаго яму так не стае — пейзажы далёкай Айчыны.

— Успамінаю часта, — прызнаецца ён. — Расію забыць нельга.

Алесь ГАУРОН.

Тэатральная афіша

Прэм'ера новай аперэты «Тыдзень вечнага каханьня» адбылася ў Дзяржаўным тэатры музычнай камедыі БССР. Гэты вясёлы спектакль аб моладзі стварылі народныя артысты БССР кампазітар Юрый Семяняк, драматург Валянцін Зуб і паэт Артур Вольскі. Пастановку ажыццявіў заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР Сямён Штэйн.

Ролі ў новым спектаклі выконваюць заслужаныя артысты БССР Н. Гайда і В. Фаменка, артысты В. Мазур, Р. Курлыкова і іншыя. НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

**АЛІМПІЙСКІЯ
АГЛЕДЗІНЫ**

Незвычайна рана пачалі свой сезон беларускія гімнасты. На старце новага года ў зале Беларускага політэхнічнага інстытута разыграны асабіста-камандныя прызы. Меркавалася, што барацьбу павядаць усе лепшыя спартсмены, уключаючы алімпійскую чэмпіёнку Вольгу Корбут. Але гродзенская студэнтка толькі што вярнулася з заакеанскага турніра ў ўзяла невялікі адпачынак.

Нягледзячы на адсутнасць нашай першай гімнасткі, барацьба вялася цікава і бескампрамісна. Беларускае жаночае каманда — чэмпіён VI Спартакіяды народаў СССР. Лепшыя спартсменкі прэтэндуць на ўдзел у Алімпійскіх гульнях, якія пройдуць гэтым летам у Манрэалі. Адна з іх — Людміла Савіна з таварыства «Працоўныя рэзервы». На подступах да алімпійскага года яна паспела выйграць не адно спаборніцтва, аказалася лепшай і ў Мінску. Дзве сяброўкі-саперніцы Тамара Ярыліна і Святлана Кудзінава смела праследавалі лідэра. Яны падзялілі «серабро» і «бронзу».

Мужчыны выступілі не так ярка, хоць эмоцый і тут было нямала. Два гімнасты — Мікалай Нядбальскі і Уладзімір Шчукін — рэальна прэтэндавалі на перамогу. Іх раздзяліла ўсяго 0,1 бала. Мікалай артыстаў першы прыз, Уладзімір застаўся другім.

М. МАРКІН,
заслужаны трэнер БССР.

**ПАРТЫЗАНСКАЯ
СЛАВА**

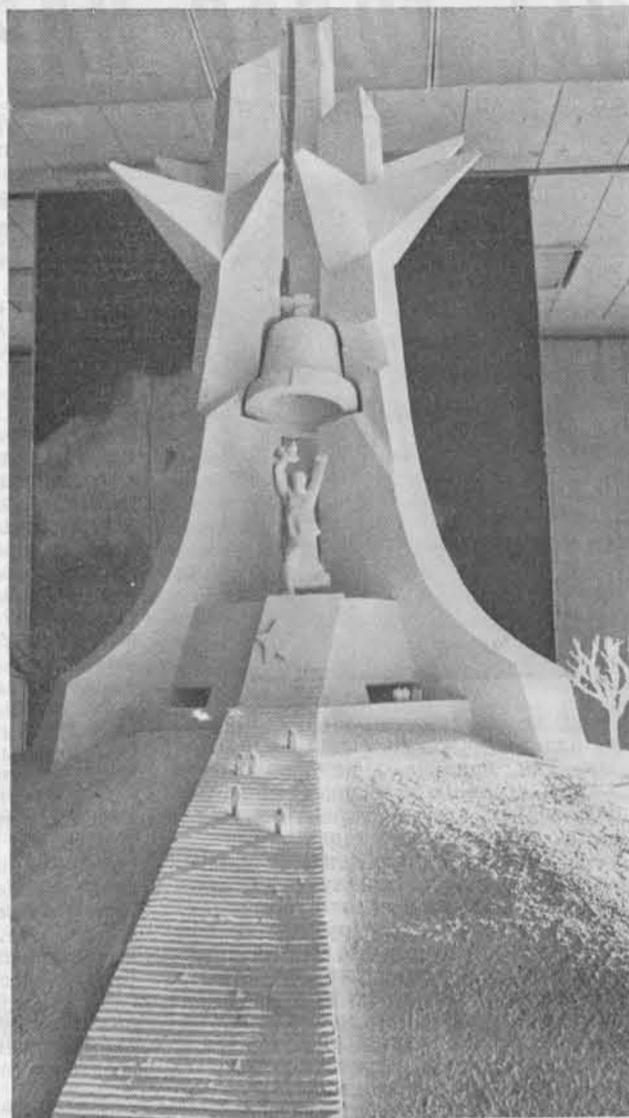

Больш за трыццаць гадоў прайшло, як адгримелі апошнія залпы вайны, але не згасее памяць аб тых, хто загінуў за свабоду нашай Радзімы. Па ўсёй Беларусі ўзняліся абеліскі і помнікі ў гонар подзвігу нашага народа. Цяпер разглядаецца пытанне аб збудаванні мемарыяльнага комплексу «Партызанская слава», які адлюструе бяспрыкладны масавы гераізм патрыётаў Беларусі. Для ўзвядзення мемарыяла выбраны раён станцыі Крыжоўка, паміж чыгункай і шашой Мінск—Заслаўе.

У Палацы мастацтваў сталіцы разгорнута выстаўка праектаў мемарыяла «Партызанская слава». Вось адзін з іх... Уздоўж дарогі,

якая вядзе да мемарыяла, размешчаны скульптурныя кампазіцыі «Смерць аратага», «Бежанцы», «Сям'я», «Сіроты» — рэальныя вобразы цяжкіх часоў вайны. На тварах роздум, боль, гнеў і рашучасць. Дынамічная скульптурная група «Клятва». Імклівыя рухі, сціснутыя кулакі, узнятая зброя падкрэсліваюць волю і мужнасць народных месціўцаў.

Цэнтральны манумент мемарыяла «Набат» аб'ядноўвае ў сабе некалькі сімвалаў. Тры светлыя бетонныя пілоны-дрэвы, самкнуўшы свае кроны, высока ўзнялі над зямлёю беларускай зван. Сваімі камлямі дрэвы шчыльна ахапілі сімвалічную партызанскую шапку-кубанку.

Тры дрэвы — чацвёртага няма... Кожны чацвёрты беларус загінуў у жорсткай барацьбе з ворагам. Ля падножжа сімвалічных дрэў — фігура Радзімы-маці. Яе імклівыя рухі выказваюць заклік і рашучасць, у ёй — працяг гучання звану.

Пройдзе нямнога часу, і адзін з праектаў увасобіцца ў жыццё, стаўшы вечным помнікам гераічным народным месціўцам.
НА ЗДЫМКАХ: скульптурная кампазіцыя «Смерць аратага»; манумент «Набат». Тэкст і фота Я. КАЗЮЛІ.

МЯДЗВЕДЗІ...

З КЛЯНОВАГА ПНЯ

Маленькае медзвездзя, нібыта спужаўшыся, прытулілася да сваёй маці. Насцярожаная медзвездзіца пагражальна глядзіць у бок таго, хто парушыў іх спакой.

— А ведаеце, чаму я так павярнуў галаву медзвездзяніцы? — пытае аўтар кампазіцыі Віктар Ульянаў. — Гэткі варыянт падказала мне распалажэне валокнаў дрэва ў тым месцы, дзе галава малага. Яны супадаюць з лініямі яго носу, а значыць, нос будзе больш трывалым, не адшчэпіцца. А таўшчыня пня якраз дазваляла ўвасобіць задуму.

...У векавым парку былога маёнтка Радзівілаў у Нясвіжы бура зламала некалькі старых дрэў. Малады ўрач санаторыя, аматар разбы на дрэву Віктар Ульянаў, рашыў гэту бяду павярнуць на карысць. Высокія пні, якія засталіся, ён стаў ажыўляць, ператвараць у лясных жыхароў.

Над медзвездзімі мастак-аматар працаваў каля трох месяцаў. Амаль штодны пасля работы, змяніўшы танометр тэрапеўта на цясла разбярэ, накіроўваўся да кляновага пня. У выніку — яшчэ адна скульптура з'явілася ў парку на месцы загінуўшага дрэва.

Разбой В. Ульянаў стаў захапляцца з дзіцячых гадоў. Развіццю яго мастацкага густу спрыяла

і сям'я. Бацька Віктара, майстар-сталяр, любіць упрыгожваць свае вырабы — шафы, буфеты, трыляжы. Маці — майстрыха-вышывальшчыца. У час навучання ў Мінскім медыцынскім інстытуце Віктар Ульянаў па вечарах наведваў мастацкую студыю пры Палацы культуры прафсаюзаў. А калі закончыў яе, то нейкі час сам вучыў школьнікаў разьбе па дрэву.

Цяпер Віктар Іванавіч перадае сваё ўмельства сыну. Васемігадовы Сярожа любіць выразаць з паралю розныя цацкі, звяроў і птушак, вучыцца чаканцы па металу.

Кватэра ўрача В. Ульянава ў Нясвіжы нагадвае філіял мастацкага музея. Тут мноства мініячур, зробленых з дрэва, косці, металу. Многія творы дэманстраваліся на выстаўках у Мінску, Магілёве і іншых гарадах рэспублікі. А скульптура «Дэкрэт аб міры» павявала ў Маскве.

Звяртае на сябе ўвагу трыпціх «Дзяцінства трох пакаленняў». Першая частка кампазіцыі — на дэрвалюцыйную тэму: дзяўчынка просіць у маці есці, а тая ў роспачы закрывае твар рукамі. Імклівая постаць хлопчыка ў вялікіх ботах і ў шапцы-будзёнаўцы сімвалізуе маладое пакаленне, якое ў грамадзянскую вайну змагалася за Савецкую ўладу. І, нарэшце, дзеці нашых дзён

— шчаслівыя, жыццядасныя.

Аднойчы ў час моцнага ветру ў рыбгасе «Альба», што непадалёку ад Нясвіжа, зламалася старое дрэва. Дырэкцыя гаспадаркі запрасіла В. Ульянава паглядзець: што можна зрабіць? І вось ужо вакол высачэзнага пня збудаваны рыштаванні, праведзена электрычнае асвятленне, каб майстру можна было працаваць па вечарах. На ўсё пайшлі рыбакі — няхай толькі прысады ля кантоў рыбагаса ўпрыгожацца цікавай драўлянай скульптурай...

На пытанне, ці не перашкаджае хобі асноўнай прафесіі, малады ўрач адказвае:

— Ніколькі. Нават надварот — адно другому дапамагае. Веданне анатоміі спрыяе ў рабоце над скульптурай, а натхненне ад творчай работы пераходзіць і ва ўрачэбны кабінет.

М. РАЖКОЎ.

НА ЗДЫМКУ: В. УЛЬЯНАЎ у час работы над скульптурай «Мядзведзі».

АНСАМБЛЬ РЫХТУЕЦА ДА СВЯТА

Ярка асветленая зала. У велізарных, на ўсю сцяну люстрах адбіваюцца фігуры юнакоў і дзяўчат, іх засяроджаныя твары, рукі, якія абапіраюцца на пругкую перакладзную балетнага станка. Хвіліна — і рэпетыцыя пачнецца. Кожны крок, жэст, усмешка — усё цяпер падпарадкавана музыцы і строгаму голасу балетмайстра.

— Другая пазіцыя. Так, прыселі, рэзка змянілі руку. Малайцы! Педагог-рэпетытар Тамара Кліміна задаволена — хлопцы і дзяўчаты працуюць з добрым настроем.

— Паварот. Пластычнай, мякчай. Валя, што здарылася? Змаўкае акампаніатар.

Так, нялёгка гэта справа — танец. Нават у Валянціны Навайчык, навучэнкі прафесійна-тэхнічнага вучылішча № 11, якая прыйшла ў ансамбль Палаца культуры прафтэхадукцыі яшчэ школьніцай, не абыходзіцца без «памарака». Таварышы падбадзёрваюць яе позіркамі: нічога, паспрабуй яшчэ раз.

Для некаторых выхаванцаў калектыву танец стаў справай усяго жыцця: на прафесійнай сцэне тануюць Барыс Пракудзін і Тамара Вашкевіч, салістам ансамбля песні і танца Чырванасцяжнага Балтыйскага флоту стаў Сяргей Шадзюн.

Пасля перапынку педагог-рэпетытар саступае месца кіраўніку калектыву Ігару Чарняку. Адпрацоўваюцца элементы новай праграмы, з якой ансамбль выступіць на вялікім свяце працоўных рэзерваў рэспублікі.

Ансамбль — лаўрэат Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве, неаднаразовы пераможца рэспубліканскіх конкурсаў, удзельнік Усесаюзнага агляду народнай творчасці

В. КАСТРОЎ.

ГУМАР

Муж і жонка штурхаюць аўтамабіль у напрамку да аўтарамонтнай майстэрні. Муж зайважае:

— Ты не знаходзіш, дарагая, што той тып, які прадаў нам машыну, меў рацыю: бензін у яна сапраўды амаль не патрабуе.

— Пан дырэктар, я хачу звярнуць вашу ўвагу на тое, што мая зарплата не адпавядае маім здольнасцям...

— Ведаю, ведаю. Але не магу ж я даць вам памерці з галаду!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44. ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.